

ברנוביץ

(Baranowicze; פולנית Baranovichi). עיר בגליל נובוגרודוק. בין שתי מלחמות-העולם נכללה בפולין העצמאית. בספטמבר 1939 נכבשה בידי הצבא האדום, וסופחה, עם כול מזרח פולין, לברית-המועצות.

ערב מלחמת-העולם השנייה גרו בב' 12,000 יהודים – יותר ממחצית אוכלוסייתה. ב 27 ביוני 1941 נכנסו הגרמנים לב'. אותה עת היו בב' כ- 10,000 יהודים. הוקם יודנרט, וליושב-ראש שלו נתמנה יהושע איזיקסון, איש-ציבור נודע בעיר. ימים אחדים אחרי כניסתם לעיר רצחו הגרמנים 73 יהודים 'בעוון קומוניזם'. בסוף יולי 1941 רצחו איינזצקומנדו 8 וחיילי הוורמכט 350 יהודים. כעבור זמן מה נשלחו 700 יהודים למותם במחנה הריכוז קולדיצ'ב. הגרמנים תבעו מאיזיקסון להעמיד מספר גדול של יהודים בלתי-כשירים לעבודה. איזיקסון לא מלא את התביעה. ב- 3 במרס 1942 נרצחו 2,300 יהודים. איזיקסון ומזכירתו הובאו לחזות ברצח ואחרי-כן נרצחו. היושב-ראש השני של היודנרט היה שמואל יענקלביץ'. אחרי האקציה של 3 במרס הובאו לב' יהודים מלאחוביץ (Liakhovichi), מקלצק (Kletsk), ממייצ'ט (Meitshet), מסטויבץ (Stolbtsy) ומהורודישץ (Gorodishche).

באביב 1942 קמו בגטו שלושה ארגוני מחתרת. בראש האחד עמד אליעזר לידובסקי, בראש השני – מומה קופילוביץ, ובראש השלישי – זריצקביץ. בארגונו של לידובסקי השתתפו גם אנשי המשטרה היהודית. כעבור זמן מה התאחדו הארגונים. בארגון המאוחד היו כ- 200 חברים, רובם הגדול בני 16-30. חברי הארגון עסקו בחבלה, באגירת נשק ובקשירת קשרים עם פרטיזנים.

בארגון התנהל ויכוח נוקב על מקומו של הקרב: בגטו או ביער. לבסוף הוחלט שההתקוממות תהיה בגטו, ונקבע לה מועד 19 ביולי 1942. עובדה תוכנית, הגטו חולק לאזורים ולכול איזור הוצב מפקד. אנשי המחתרת הבריחו נשק רב, רובו ממחסני הנשק של הגרמנים שבהם עבדו. בסתיו 1942 היו בגטו 70 רובים, שני מקלעים, 40 אקדחים, 15,000 כדורים, 500 רימונים וכמה תיבות אבק-שריפה. בראשית יולי 1942 החליט מטה הארגון לדחות את מועד ההתקוממות, בעיקר מתוך אחריות כלפי יתר תושבי הגטו. מאז כוון עיקר המאמץ ליציאה ליער.

ב- 19 באוגוסט 1942 נשלחו 700 צעירים מב' למוות בעיירה מולודצ'נה (Molodechno). ב 22 בספטמבר 1942 נפתחה אקציה שנייה, ארכה כעשרה ימים ובה נרצחו כ- 3,000 יהודים. איש מחתרת ניסה להטיל רימון במשטרה הגרמנית אך חברו למחתרת מנע ממנו לעשות זאת בטענה ש'זו אינה אקציה'.

כול ימי האקציה נמשך הוויכוח בשאלה האם לפתוח בהתקוממות. אנשי מחתרת חמושים נמצאו בבונקרים ולא פתחו באש. הצעירים תבעו החלטה על בריחה ליערות. אחרי האקציה

החלה בריחה של קבוצות יהודים. אחדים מהם, ביניהם שרה רובינביץ (שיף), משה טופ, נוח רוטמן ואחרים, חזרו לגטו, כדי להוציא עוד קבוצות. ב- 17 בדצמבר 1942 ערכו הגרמנים אקציה שלישית, רצחו 3,000 יהודים והגטו חוסל. 700 יהודים הושארו בשלושה מקומות ריכוז: במחנה טוט (טודט), במחנה 'פלדבאולייטונג' (Feldbauleitung) ובעבודות שירות וניקיון אצל הגסטפו. בזמן האקציות היו מעשי מרי של יהודים יחידים שקמו על רוצחיהם, וקפצו מהמשאיות.

לפחות 450 יהודים ברחו ליערות מן הגטו וממחנות העבודה שבב'. נקבע שהאות להתקוממות ארגון המחתרת יינתן ברגע שבו ישוכנעו חבריו שהנה בא חיסולו המלא של הגטו. לא באקציה השנייה ולא באקציה השלישית. גם יושבי הגטו לא נתנו גיבוי להתקוממות כול עוד נדמה היה להם שישנם סיכויים לחיות ושלא כול יושבי הגטו יושמדו.